

3.6. Shrnutí oddílu 3 (srovnání pěti nejčastějších státních občanství cizinců v ČR)

Cizinci v ČR nejsou homogenním celkem, liší se motivem migrace, typem ekonomické aktivity, typem pobytu či například věkem a pochopitelně státním občanstvím. Právě státní občanství je významným rozlišovacím kritériem, z tohoto důvodu budou další řádky použity k alespoň základnímu srovnání pěti nejčastějších státních občanství cizinců v ČR. (Údaje k 31. 12. 2005)

Nejvyšší podíl na bydlících cizincích byl zjištěn u občanů Ukrajiny a Slovenska - tato dvě státní občanství rovněž byla dvěma nejčastějšími státními občanstvími cizinců ekonomicky aktivních, pouze si vyměnili pořadí (cizinci s ukrajinským občanstvím byli nejčastějším občanstvím bydlících cizinců, cizinci slovenského občanství pak cizinců ekonomicky aktivních). Jak občanství Ukrajiny, tak Slovenska se vyznačovala obdobným rozložením věkové struktury s výraznou dominancí osob v produktivním věku (osoby ve věku 15-64 let tvořili 93 % všech cizinců těchto státních občanství). Naprosté převaze osob v produktivním věku odpovídaly rovněž ekonomické motivy migrace, kdy více jak polovina osob jak ukrajinského, tak slovenského občanství měla pobyt za účelem zaměstnání. Z dalších účelů pobytu bylo zastoupeno sloučení rodiny, u občanů Slovenska pak usídlení, u občanů Ukrajiny podnikání na živnostenské oprávnění. Cizinci slovenského občanství se dále vyznačovali relativně vysokým zastoupením osob s pobytem za účelem studia a praxe.

Od května 2004 začal platit speciální pobytový režim pro občany EU. Legislativní úprava občanů Slovenska umožnila požádat o trvalý pobyt po třech letech nepřetržitého pobytu na území ČR, pokud zde v této době byli zaměstnáni (pro občany tzv. třetích zemí, tedy i pro občany Ukrajiny, platil přísnější pobytový režim). Tomu odpovídal i podíl osob s trvalým pobytem u těchto dvou státních občanství - trvalý pobyt mělo více jak 40 % všech občanů Slovenska (podíl osob s trvalým pobytem vzrostl roku 2004) a pouze 18 % cizinců ukrajinského občanství, což byl nejnižší podíl ze všech pěti nejčastějších státních občanství cizinců v ČR.

Velmi specifickým bylo třetí nejčastější státní občanství, totiž občanství Vietnamu. To je obecně spojováno s vysokým zastoupením osob s živnostenským oprávněním. V roce 2005 osoby podnikající tvořily 99 % všech ekonomicky aktivních cizinců vietnamského občanství. Pro občany Vietnamu byl rovněž charakteristický vysoký podíl osob s trvalým pobytem, a to stejně jako pro občany Polska (trvalý pobyt mělo více jak 60 % osob těchto dvou státních občanství). Občané Polska, zejména ženy, trvalý pobyt získávali ponejvíce na základě uzavření sňatku s občanem ČR. Tímto způsobem lze trvalý pobyt získat bez ohledu na délku pobytu v ČR (uzavřením sňatku s občanem ČR trvalý pobyt získala čtvrtina všech žen polského občanství). Oproti tomu občané Vietnamu trvalý pobyt získali zejména na základě splnění podmínky 8 až 10 let nepřetržitého pobytu na území ČR (tímto způsobem trvalý pobyt získalo téměř 60 % všech občanů Vietnamu). Dalším výrazným specifickým vietnamského občanství bylo vysoké zastoupení dětí ve věku 0-14 let, v tomto věkovém rozmezí se nacházelo 21 % osob vietnamského občanství. Vysoký podíl dětské složky byl zjištěn již jen u občanů Ruska, kde děti do 14 let představovaly 13 % všech cizinců ruského občanství. U cizinců s ruským občanstvím byl rovněž zaznamenán relativně vysoký podíl osob v postproduktivním věku, osoby nad 65 let zde tvořily 6 % všech občanů Ruska. Stejný podíl osob v postproduktivním věku byl zjištěn také u občanů Polska, u nichž byla však zachována dominance osob v produktivním věku (tyto osoby tvořily více jak 90 % osob tohoto občanství).

Občané Vietnamu měli pobyty zejména za účelem sloučení rodiny, usídlení či za účelem podnikání na živnostenské oprávnění. Cizinci s polským stejně jako cizinci s ruským občanstvím měli pobyt převážně za účelem zaměstnání, sloučení rodiny či usídlení. U občanů Ruska byl obdobně jako u občanů Slovenska zastoupen pobyt za účelem studia a praxe.

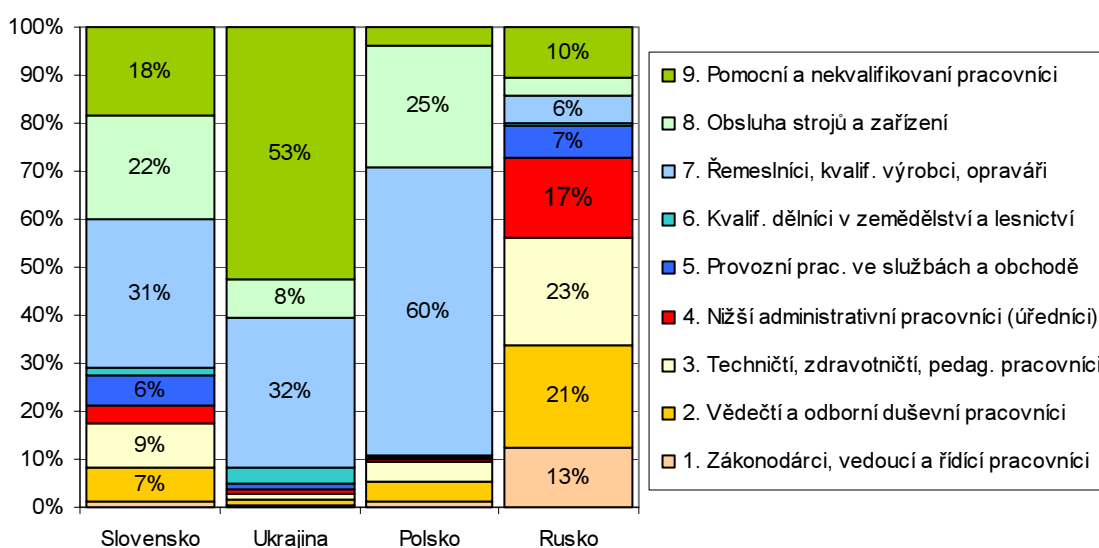
Výrazné odlišnosti mezi pěti nejčastějšími státními občanstvími lze nalézt i u cizinců ekonomicky aktivních, resp. u podílu osob evidovaných úřady práce. Nejvyšší podíl těchto osob byl zjištěn u občanů Slovenska a Polska, kde osoby evidované úřady práce (dříve v postavení zaměstnanců) tvořily více jak 90 % všech ekonomicky aktivních cizinců příslušného státního občanství. Naopak u občanů Vietnamu byly tyto osoby zastoupeny pouze minimálně, 99 % ekonomicky aktivních osob tohoto státního občanství mělo živnostenské oprávnění. U občanů

Ukrajiny a Ruska podíl osob evidovaných úřady práce převyšoval 60 % cizinců ekonomicky aktivních těchto státních občanství.

Cizinci pěti nejčetnějších státních občanství se odlišovali rovněž svým zastoupením v jednotlivých odvětvích ekonomické činnosti. U cizinců evidovaných úřady práce byl výrazně zastoupen zpracovatelský průmysl - v něm byla zjištěna polovina všech ÚP evidovaných občanů Polska (80 % všech ÚP evidovaných žen tohoto státního občanství), dále 40 % ÚP evidovaných občanů Slovenska a necelá čtvrtina evidovaných občanů Ukrajiny. ÚP evidovaní občané Ukrajiny byli z poloviny zaměstnáni ve stavebnictví (v tomto odvětví bylo zjištěno 60 % všech ÚP evidovaných mužů tohoto státního občanství) - v oblasti stavebnictví bylo rovněž zaměstnáno 15 % všech ÚP evidovaných občanů Slovenska a stejné procento ÚP evidovaných občanů Polska. Občané Polska se odlišovali svým zastoupením v oblasti těžby nerostných surovin, kde byla zařazena přibližně čtvrtina všech ÚP evidovaných mužů polského občanství. U občanů Ruska byla převážná část osob zařazena v následující dvě kategorie OKEČ, a to v činnostech v oblasti nemovitostí, resp. podnikatelských činnostech (zde bylo zjištěno 40 % všech ÚP evidovaných občanů Ruska) a v oblasti obchodu a oprav spotřebního zboží (kde byla zařazena čtvrtina všech evidovaných cizinců s ruským občanstvím) (viz. grafová příloha 1).

Analýza klasifikace zaměstnání ukázala další odlišnosti mezi nejčetnějšími státními občanstvími. Cizinci s ukrajinským občanstvím, jež byli zahrnuti v evidenci úřadů práce, byli více jak z poloviny zaměstnáni jako pomocní a nekvalifikovaní pracovníci, třetina z nich jako řemeslníci a opraváři (atp.), necelá desetina z nich jako obsluha strojů a zařízení. Relativně vysoký podíl pomocných a nekvalifikovaných pracovníků byl zjištěn rovněž u občanů Slovenska, kde tyto osoby představovaly 20 % všech úřady práce evidovaných osob tohoto státního občanství. Třetina ÚP evidovaných občanů Slovenska byla zaměstnána jako řemeslníci a opraváři, 20 % pak jako obsluha strojů a zařízení. Dle záznamů úřadů práce byla rovněž více jak čtvrtina občanů Slovenska zahrnuta v nižších třídách klasifikace zaměstnání, pracovali tedy jako vědečtí a odborní duševní pracovníci, techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, či jako provozní pracovníci ve službách a obchodě (do nižších tříd klasifikace zaměstnání byly zařazeny zejména ženy tohoto státního občanství). Občané Polska (evidovaní ÚP) pracovali zejména jako řemeslníci a opraváři (60 % z nich), další čtvrtina těchto osob byla zaměstnána jako obsluha strojů a zařízení (do této kategorie byla zařazena polovina polských žen).

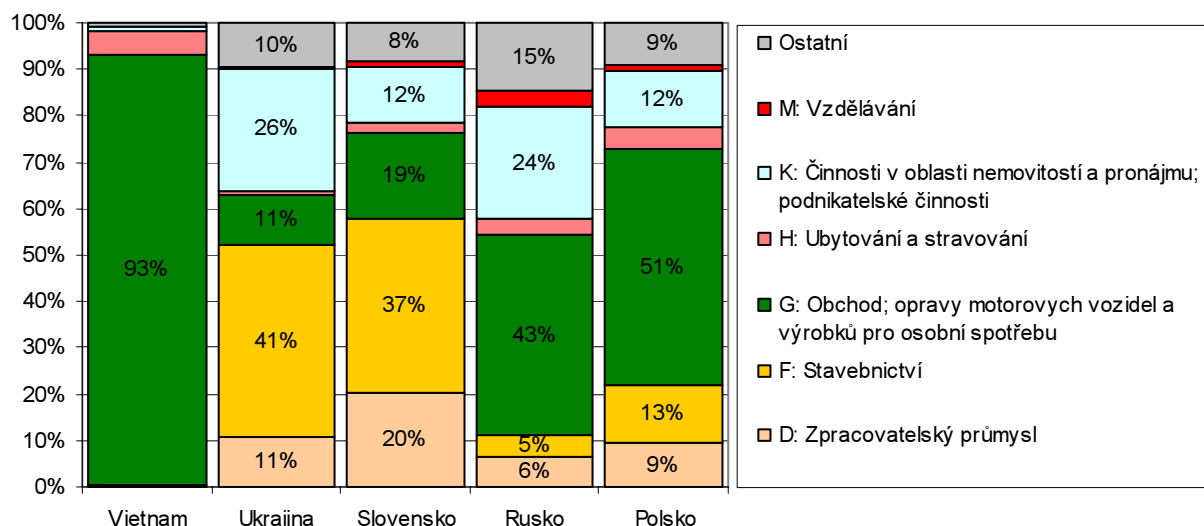
Graf 53: Cizinci evidovaní úřady práce: vybraná státní občanství podle KZAM - 31.12.2005 (Pramen: MPSV ČR)

Zcela odlišné rozložení v jednotlivé kategorie klasifikace zaměstnání bylo zjištěno u občanů Ruska - necelá čtvrtina z nich byla zaměstnána jako techničtí, zdravotničtí a pedagogičtí pracovníci, okolo 20 % z nich pak jako vědečtí a odborní duševní pracovníci, či obdobné procento jako nižší administrativní pracovníci (úředníci). Více jak desetina ÚP evidovaných občanů Ruska byla zaměstnána na vedoucích a řídicích pozicích (viz. graf 53). Občané Vietnamu, kteří se v pozici zaměstnanců nacházeli naprosto minimálně, byli zaměstnáni zejména jako provozní pracovníci ve službách a obchodě, částečně jako řemeslníci a opraváři. (Údaje k 31. 12. 2005)

Mezi cizinci - živnostníky těchto pěti nejčetnějších státních občanství dominovala čtyři odvětví - občané Vietnamu - živnostníci podnikali z 90 % v oblasti obchodu a oprav spotřebního zboží - v tomto odvětví působilo rovněž 50 % podnikajících občanů Polska a 40 % podnikajících občanů Ruska. U státního občanství Slovenska a Ukrajiny bylo významně zastoupeno stavebnictví - v této oblasti působilo 40 % podnikajících občanů Ukrajiny a obdobný podíl byl zaznamenán u podnikajících občanů Slovenska. Zpracovatelský průmysl byl nejvýrazněji zastoupen u živnostníků se slovenským občanstvím - v tomto odvětví podnikala pětina z nich (viz. graf 54).

**Graf 54: Cizinci - živnostníci: vybraná státní občanství podle OKEČ
31. 12. 2005 (Pramen: MPO ČR)**

Nejnižší zastoupení žen bylo zjištěno u občanů Ukrajiny - ženy zde tvořily necelých 40 % bydlících cizinců tohoto státního občanství. Naopak nejvyšší podíl žen byl zaznamenán u občanů Ruska, kde ženy představovaly více jak polovinu bydlících a stejně tak polovinu ekonomicky aktivních osob tohoto státního občanství. Velmi nízký podíl žen byl pak zjištěn u občanů Polska, a to v případě ekonomicky aktivních cizinců, ženy tvořily pouze 17 % všech pracujících občanů Polska.

Specifické bylo rovněž rozložení pěti nejčastějších státních občanství cizinců v ČR na mapě ČR. Občané sousedících států se usidlovali zejména v blízkosti svých státních hranic. Nejvýrazněji se do blízkosti hranic koncentrovali občané Polska, kteří se ze třetiny usídlili v kraji Moravskoslezském, vyšší počty však byly zaznamenány v kraji Královéhradeckém a Libereckém. Občané Slovenska se usidlovali v kraji Moravskoslezském a Jihomoravském, patrná u nich byla rovněž soustředěnost do Prahy a Středočeského kraje.

Občané Ruska byli koncentrováni zejména do hlavního města Prahy (v Praze jich byla evidována více jak polovina). Občané Vietnamu se usidlovali zejména v krajích sousedících s Německem, totiž v kraji Karlovarském, Ústeckém a Plzeňském, méně již ve středu republiky. Cizinci s ukrajinským občanstvím se zejména nacházeli v Praze, kraji Středočeském a Jihomoravském.